

dat in het archief van de Staatssecretarie berust en dat veel wezenlijk nieuwe gegevens bevat.

Voor Nederland geldt dat alles in wat mindere mate: het was een land van geringe internationale invloed, en een kerkprovincie die meestal aan de periferie van de Vaticaanse belangstelling lag. Helaas moet dan ook gezegd worden dat de Staatssecretarie er niet altijd haar beste krachten stationeerde. In de hier besproken periode waren dat de internuntii A Panici (1879-1881), F. Spolverini (1882-1887), A. Rinaldini (1887-1893), B. Lorenzelli (1893-1896) en F. Tarnassi (1896-1899)⁴. Vanaf het laatste jaar tot 1910 werd slechts een zaakgelastigde aangehouden, nadat de H. Stoel niet voor de Haagse vredesconferentie was uitgenodigd⁵.

De drie voornaamste archiefdepots in Rome waarin materiaal van belang voor de Nederlandse kerkgeschiedenis van de negentiende eeuw verwacht mag worden zijn het Vaticaanse archief, dat van de congregatie voor buitengewone kerkelijke aangelegenheden en het archief van De Propaganda Fide. Voor de periode 1878-1903 kunnen hierbij - met enig voorbehoud - de volgende kanttekeningen worden gemaakt.

ARCHIVIO SEGRETO VATICANO

7

De voornaamste bron voor 'neerlandica' blijft het archief van de Staatssecretarie (inventaris 1878-1914: ASV, Indice 1189/II), in het bijzonder rubriek 256, waarin België en Nederland zijn opgenomen. De jaarfascikels van deze rubriek zijn meestal onderverdeeld in kleine onderwerps-dossiers. De politieke berichtgeving blijft naast de kerkelijke een belangrijke plaats innemen; men krijgt zelfs de indruk dat de omvang ervan tijdens de jaren '80 geleidelijk toeneemt. Misschien hangt dat samen met een rond deze tijd klaarblijkelijk van kracht geworden formele instructie aan de pauselijke vertegenwoordigers tot geregelde politieke berichtgeving (de rapporten dragen veelal de titel 'Bollettino politico'). Het informatieve gehalte en de kwaliteit zijn wisselend; vooral de

4. Summiere gegevens bij G. De Marchi, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, Rome 1957, volgens index; hier kan men het carrière-verloop enigszins volgen.

5. De Nederlandse documenten over deze kwestie zijn gepubliceerd door C. Smit in de *Bescheiden betreffende de buitenlandse politiek van Nederland . . . 1899-1903*, R.G.P. Grote Serie nr. 100.